

Til kritik af Peter Wessel Zapffe

Torbjørn Ydegaard ©

Min bog *Peter Wessel Zapffe – kort fortalt* er primært en præsentation af Zapffes tanker og forfatterskab. Den tager ikke kritisk stilling til indholdet i Zapffes tekster. Det skal dette paper forsøge at råde bod på. Da kritikken kan tænkes at udvikle sig over tid, forventer jeg at paperet vokser i omfang hen ad vejen. Hver ny tilføjelse sættes derfor med en dato for dens tilføjelse.

200916: Zapffe læst ind i Kierkegaards stadieteori

Det turde være klart, at opgøret med Gud er en livslang passion for Zapffe. Men opgøret er ikke bare en afvisning af det guddommelige – for så kunne han blot have vendt det ryggen og ikke brudt sig mere om det. Det gør han ikke. Tværtimod tager han guden alvorligt med en bogstavtro læsning af Biblen. For kun på den måde kan han føre sin retssag mod guden på menneskets vegne – den anklagede må nødvendigvis kunne tilkendes subjektets status, for at sagen kan have gyldighed. Så langt, så godt.

Læser man Kierkegaard, præsenteres man for den såkaldte stadieteori, fra spidsborger over æstetiker og etiker til det religiøse. Jeg benytter Kierkegaard genfortalt og -fortolket af Johannes Sløk i *Kierkegaards univers. En guide til geniet*, fordi jeg pt. ikke magter at gennemlæse hundredvis af originalsider. Sløk skriver:

For æstetikerens vedkommende er ironien rent negativ. Når han har gennemskuet tilværelsens tomhed [Zapffe: 'Tindesporten er meningsløs som selve livet – derfor kan dens trolddom aldrig dø'], valgte umulighed og alle gerningers formålsløshed, kan han naturligvis kun tage afstand, ironisk sige nej tak. Men Kierkegaard lader ham netop sige det ironisk. Når en kierkegaardsk æstetiker griber til pennen, kan man godt sætte sig til rette i forventning om et ironisk fyrværkeri. (side 69)

Fyrværkeri er netop hvad Zapffes tekster er!

Sløk fortsætter:

Således tager æstetikerens nok ironisk afstand fra den givne borgerlige tilværelse. Men det indebærer, at han stadig på en sær måde er bundet til den, for han kan kun defineres som den, der tager afstand fra den. Og det betyder jo, at den frigørelsesproces, som han forsøger, ikke kan gennemføres, for han kommer ingen steder hen. (side 70)

Så når Zapffe må tage guden alvorligt for at kunne føre sin sag imod ham, kan guden ikke samtidig ikke-være. Zapffe tvinges til at anerkende gudens eksistens, på samme måde som en mere jordisk

retssag må anerkende selv en Anders Behring Breivik som retssubjekt ved sine fulde fem for at kunne idømme ham en straf. Var han nemlig ikke ved 'sine fulde fem', ville han ikke kunne straffes, men kun idømmes forvaring – og det er noget ganske andet. At være 'ved sine fulde fem' siger altså ikke i udgangspunktet noget om det etiske niveau i vedkommendes handlinger, men kun noget om bevidsthedsniveauet i forhold til disse handlinger.

Således står vi tilbage, efter Zapffes anklager, med en stadig eksisterende gammeltestamentelig gud i sværd og harnisk og kun fokuseret på sin magt – jævnfør historien om Jobs møde med ham. Og vi står tilbage med en jordisk søn, der døde en unødvendig død i bestræbelserne på sit 'fjollede skriftopfylderi' – men stadig som en konkret person, der var. Og endelig står vi tilbage med en uforståelig, men igen ganske konkret, 'helligånd' symboliseret i flammetungerne over de snesevis af sammenpressede brændende unger kvinder efter resten af Grue kirke er forvandlet til aske.

Zapffe efterlader os altså med en guddom, der nok i sin fremstilling er uforståelig og anderledes end det, der prædikes ved søndagsgudstjenesten – men dog med en konkret og levende Gud. Og jeg er ikke sikker på, at det var Zapffes ærinde!